

WijkWijzer

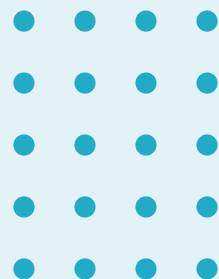
Met bewoners werken aan leefbare wijken en buurten

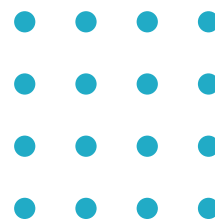
Overzicht van methodische aanpakken en interventies

Dunya Shamsaddini (Platform31)
Anna Sobczyk-Turek (Movisie)

Met medewerking van Karin Verbeek (Movisie)

December 2024

Inhoudsopgave

Methodisch werken aan leefbaarheid	3
Overzicht van de aanpakken	4
Interventies	4
Buurtcirkel.....	4
Citytrainers	4
Futsal Chabbab	4
GoldenSports.....	5
Resto VanHarte	5
Studio BRUIS	5
PBS in de wijk.....	6
Wijkacademie Opvoeden	6
Andere methodische aanpakken	7
ABCD-methode	7
Buurtreminiscentie.....	7
Buurtbemiddeling.....	7
Community Organising	8
Right to challenge.....	9
Eigen Kracht-conferentie.....	8
Het vouchersysteem.....	8
Moeder- en vadercentra	9
Wijk en Psychiatrie	9
Wijktheater.....	10
Slagkracht in de wijk.....	9
Thuis op Straat (TOS)	10
7 bouwstenen voor het opstellen van een buurtagenda	11
Reflectie - belangrijke kenmerken	12
Verantwoording	13

Een omgeving waarin mensen graag willen wonen, zich veilig voelen, sociale relaties hebben en met plezier deelnemen aan activiteiten, dat noemen we leefbare wijken en buurten. Buurtbewoners kunnen hierin een cruciale rol spelen. WijkWijzer heeft de methodische aanpakken en interventies op dit gebied in kaart gebracht. Dit biedt actieve bewoners(organisaties), gemeenten en sociaal professionals praktische handvatten om samen met buurtbewoners de leefbaarheid in wijken en buurten te vergroten.

Methodisch werken aan leefbaarheid

Wanneer is werken aan leefbaarheid doeltreffend? De laatste jaren is hier veel kennis over ontwikkeld. Succesvolle aanpakken die gebaseerd zijn op een methodische werkwijze zijn goed overdraagbaar en toepasbaar op verschillende plekken. Daarom verzamelen we deze hier. Methodisch wil zeggen dat gebruikgemaakt wordt van een planmatige manier van handelen om een doel te bereiken.

Leefbaarheid volgens bewoners

Maar wat zijn leefbare wijken precies? En hoe kun je werken aan het vergroten van de leefbaarheid van een wijk of buurt? Dit is geen eenvoudige vraag of opgave. Leefbaarheid is een complex en multidimensionaal fenomeen, waar fysieke en sociale aspecten van de leefomgeving in samenkomen. Het is afhankelijk van het perspectief van de bewoners en wat mensen zelf belangrijk vinden. Bij fysieke aspecten kun je denken aan beschikbare ontmoetingsplekken, gezonde en groene ruimtes als parken of tuinen of toegang tot lokale voorzieningen zoals scholen en buurthuizen. Maar ook aan de woningvoorraad en de kwaliteit van de woningen. Bij sociale aspecten gaat het om de verbinding en contacten tussen bewoners, ondersteunings- en hulpnetwerken en het gevoel van saamhorigheid en veiligheid.

Verschillende actoren kunnen de leefbaarheid in buurten beïnvloeden. Zowel de gemeente, lokale organisaties, sociaal- en wijkprofessionals als bewoners zelf hebben een belangrijke rol. In deze publicatie brengen we verschillende aanpakken samen, waarbij buurtbewoners een belangrijke drijvende kracht zijn voor het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving.

Leefbaarheid is de mate waarin het gebied voldoet aan de wensen of eisen van de bewoners¹. Het gaat over aantrekkelijkheid van de buurt of wijk om te wonen, werken, sporten, elkaar te ontmoeten of om hulp te vragen en meer².

Voor deze verkenning hebben we daarom gezocht naar de aanpakken die aan de volgende criteria voldoen:

1. **De bewoners spelen actieve rol bij het werken aan een meer aantrekkelijke leefomgeving.** Zij kennen hun woonomgeving en weten wat de (buurt)behoeften zijn. Zo kunnen ze niet alleen nadenken over eventuele oplossingen, maar ook actief betrokken zijn bij de uitvoering en bij besluitvorming over de belangrijke aspecten van hun woonomgeving.
2. **De methode draagt bij aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van de woonomgeving.** Door bijvoorbeeld het verbeteren van de toegang tot lokale voorzieningen, het werken aan de fysieke leefomgeving (bijv. vergroening van de wijken), het versterken van sociale contacten, het verminderen van overlast en het voorkomen en/of verminderen van lokale problemen.
3. **De aanpak is verankerd in de buurt of wijk.** Dit betekent bijvoorbeeld dat er gebruik wordt gemaakt van lokale voorzieningen, zoals buurthuizen, scholen en sportclubs. Maar ook dat er verbinding wordt gelegd tussen lokale organisaties.

¹ [Leefbaarometer FAQ](#)

² [Leefbaarheid vraagt versterken van sociale kwaliteit | Movisie](#)

Overzicht van de aanpakken

Interventies

Buurtcirkel

Doel: deelnemers gaan zelfstandiger door het leven doordat ze vaardigheden opdoen, hun sociale netwerk vergroten, eigen regie herwinnen en minder afhankelijk zijn van ondersteuning.

Doelgroep: mensen in een kwetsbare positie die nog niet zelfstandig kunnen leven in de buurt, zonder professionele en/of informele ondersteuning, en gemotiveerd zijn om aan hun eigen ontwikkeling te werken.

Omschrijving: een buurtcirkel komt wekelijks bij elkaar en bestaat uit een groep van 9 tot 12 deelnemers. Naast de wekelijkse bijeenkomsten is er ook individuele begeleiding.

Uitvoerders: organisaties en/of samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met ondersteuning aan kwetsbare burgers.

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/interventie/buurtcirkel>

Citytrainers

Doel: het creëren van een vraaggestuurd aanbod van sport- en culturele activiteiten dat optimaal aansluit bij de behoeften van inwoners.

Doelgroep: inwoners vanaf 14 jaar die gemotiveerd zijn om sport- en culturele activiteiten te organiseren in hun stad of dorp (en daarbinnen wijken en buurten).

Omschrijving: inwoners worden getraind tot citytrainer, zodat zij in staat zijn om sportieve en/of culturele activiteiten in hun buurt, wijk of stad initiëren, ontwikkelen en begeleiden.

Uitvoerders: scholen, gemeenten, maatschappelijke organisaties en individuele professionals of vrijwilligers.

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/interventie/citytrainers>

Futsal Chabbab

Doel: het vergroten van de kansen van jongeren door schooluitval te verminderen, het bevorderen van zelfontplooiing door middel van sportbeoefening en voorkomen en/of terugdringen van overlast op straat.

Doelgroep: jongens en meisjes tussen de 8 en 18 jaar die uit een aandachtswijk komen waar overlast wordt ervaren en schooluitval hoog is.

Omschrijving: gedurende één schooljaar worden de volgende vier fasen doorlopen: 1) werving en inschrijving van kinderen en jongeren, 2) kennismaking en relaties opbouwen, 3) uitvoering: training, huiswerkbegeleiding en coaching en 4) toernooi en afronding.

Uitvoerders: sociale ondernemingen met vrijwilligers onder een stichting of welzijnsorganisaties met jeugdprofessionals en jongerenwerkers.

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/interventies/interventie/futsal-chabbab/>

GoldenSports

Doel: de senioren bewegen beter en hun fysieke, emotionele en sociale welzijn verbetert.

Doelgroep: de interventie richt zich op senioren vanaf 65 jaar die thuis wonen. Dit kunnen zowel kwetsbare senioren zijn, die weinig bewegen en/of sociaal geïsoleerd zijn, als minder kwetsbare senioren.

Omschrijving: de trainingen worden 50 weken per jaar gegeven en bestaan uit zowel bewegingsactiviteiten als uit sociale interactie. De deelnemers worden door wijkprofessionals geworven.

Uitvoerders: professionals van organisaties in de wijk.

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/interventies/interventie/goldensports/>

Resto VanHarte

Doel: het bevorderen van participatie en het terugdringen van sociaal isolement en sociale uitsluiting van kwetsbare bewoners. Het bredere doel is het ontwikkelen van een sociale basis en het versterken van zelfredzaamheid van kwetsbare bewoners.

Doelgroep: bewoners die sociaal geïsoleerd zijn of een groot risico lopen om geïsoleerd te raken en alle personen in de wijk die kunnen bijdragen aan het uitvoeren van de interventie.

Omschrijving: één of twee keer per week wordt er rond een thema een programma georganiseerd, hierbij wordt een gezonde maaltijd aangeboden. De maaltijd dient als middel voor een laagdrempelige ontmoeting en als opstapje naar de aanvullende activiteiten.

Uitvoerders: Stichting VanHarte (in samenwerking met actieve personen in de wijk en verscheidene organisaties). De interventie kan via een franchise constructie ook uitgevoerd worden door andere organisaties. Een organisatie koopt dan een licentie bij VanHarte.

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/interventie/resto-vanharte>

Studio BRUIS

Doel: het ontwikkelen van vitale woongemeenschappen in 55+ wooncomplexen om sociale participatie te bevorderen en het sociale netwerk te versterken. Deze interventie wordt uitgevoerd door het Bruisteam, dat bestaat uit bewoners van de wooncomplexen. De nadruk ligt op de eigen kracht van de bewoners.

Doelgroep: de bewoners van de 55+ wooncomplexen.

Omschrijving: het is een methode voor community building die bewoners in staat stelt om zelf hun wooncomplex te vitaliseren. Bij de start van de interventie organiseert de uitvoerder van de interventie samen met het Bruisteam activiteiten. De uitvoerder helpt het Bruisteam om de aanpak eigen te maken door 'training-on-the-job'. Zo kan het team in het vervolg, met enige begeleiding van de lokale professional, zelfstandig verder met de uitvoering.

Uitvoerders: ActivAge, getrainde lokale sociaal professionals en het Bruisteam (bestaande uit bewoners en een lokale professional).

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/interventie/studio-bruis>

PBS³ in de wijk

Doel: het bevorderen van sociaal gedrag, het verminderen van ongewenst gedrag en het voorkomen van gedragsproblemen bij kinderen en jongeren in kwetsbare wijken door het creëren van een positief opvoed- en opgroeiklimaat en een positieve wijkcultuur.

Doelgroep: de primaire doelgroep is kinderen en jongeren die in een kwetsbare wijk wonen. De intermediaire doelgroep bestaat uit ouders, professionals van betrokken organisaties, schoolmedewerkers en vrijwilligers.

Omschrijving: de interventie is gericht op het creëren van een positieve wijkcultuur door volwassenen concrete handvatten te bieden om kinderen en jongeren positief te benaderen, gewenst (pro sociaal) gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag om te buigen. Door dit te doen vanuit gezamenlijk vastgestelde waarden ontstaat er een gezamenlijke taal en richting. Dit leidt tot een gezamenlijke pedagogische visie, een positief opvoed- en opgroeiklimaat en een positieve wijkcultuur..

Uitvoerders: gecertificeerde PBS IN DE WIJK coaches.

Vorm: interventiebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.nji.nl/interventies/pbs-in-de-wijk>

Wijkacademie Opvoeden

Doel: ouders ontwikkelen de capaciteit om verbindingen aan te gaan met mensen die ondersteunend zijn bij de opvoeding en de wijk beschikt over structuren die deze verbindingen faciliteren.

Doelgroep: ouders met uiteenlopende leeftijden en culturele achtergronden die in een multiculturele wijk wonen en met elkaar willen leren over opvoeden in de huidige tijd.

Omschrijving: de Wijkacademie Opvoeden kent een gefaseerd programma, waarbij twee begeleiders verantwoordelijk zijn voor het proces. De begeleiders zijn op inhoudelijk niveau gelijkwaardig aan de ouders en kiezen per bijeenkomst een startvraag en passende werkvorm. De focus ligt op het delen van ervaringen.

Uitvoerders: (welzijns)organisaties, gemeenten en enthousiaste professionals.

Vorm: Interventiebeschrijving

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/interventie/wijkacademie-opvoeden>

³ Positive Behavior Support

Andere methodische aanpakken

ABCD-methode

Doel: het van binnenuit werken aan een leefbare buurt (op economisch, cultureel en sociaal vlak) door de capaciteiten van bewoners, instellingen en organisaties binnen de lokale gemeenschap te mobiliseren en het tot stand brengen van sociale relaties.

Doelgroep: alle buurtbewoners van sociaaleconomisch zwakkere wijken, ongeacht herkomst of leeftijd.

Omschrijving: de methode bestaat uit 5 stappen:

1. Het inventariseren vaardigheden en capaciteiten in de wijk.
2. Het bouwen aan relaties tussen bewoners, organisaties en instituties.
3. Het activeren van de buurt rond economische ontwikkelingen en een communicatienetwerk.
4. Het samenbrengen van de wijk rond een gemeenschappelijke visie en plan.
5. Externe steun zoeken om lokale ontwikkelingen te ondersteunen.

Uitvoerders: het initiatief om de methode toe te passen wordt voornamelijk genomen door gemeenten en woningcorporaties.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: [Altijd nieuw gedoe - LSA, ABCD | Movisie](#)

Buurtreminiscentie

Doel: het verbinden van (groepen) mensen doordat zij verhalen met elkaar delen.

Doelgroep: alle buurtbewoners, ongeacht leeftijd of herkomst. De focus ligt op groepen buurtbewoners die weinig contact met elkaar hebben.

Omschrijving: een buurtreminiscentieproject bestaat uit drie fasen en kenmerkt zich door steeds uitbreidende netwerken. De eerste fase, leren reminisceren, is meestal gericht op ouderen. In een veilige, besloten en herkenbare groep leren ze om verhalen te vertellen. In de tweede fase worden de verschillende reminiscentie groepen gemengd om verhalen uit te wisselen en elkaar te stimuleren. De laatste fase richt zich op het opbouwen van een narratieve buurt door continuïteit van de reminiscentieactiviteiten te bewerkstelligen.

Uitvoerders: welzijnsinstellingen, sociaal-cultureel werk of buurthuizen.

Vorm: de publicatie 'Een buurt vol verhalen'

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/buurtreminiscentie>

Buurtbemiddeling

Doel: het (weer) op gang brengen van communicatie tussen burens en het herstellen van vroege contacten tussen mensen in de buurt.

Doelgroep: burens met conflicten of irritaties in de dagelijkse levenssfeer die bereid zijn tot bemiddeling. Het gaat om situaties die niet ernstig genoeg zijn voor ingrijpen door de politie of justitie.

Omschrijving: ruziënde partijen lossen hun conflict op met hulp van twee speciaal getrainde vrijwilligers. Na een intakegesprek en selectie van bemiddelaars vindt een bemiddelingsgesprek plaats en worden afspraken vastgelegd in een intentieverklaring, waarna de bemiddelaars de voortgang volgen.

Uitvoerders: vaak wordt Buurtbemiddeling gezamenlijk geïnitieerd door vertegenwoordigers van een lokale overheid en plaatselijke organisaties. De vier belangrijkste partijen in de initiatiefgroep van Buurtbemiddeling zijn doorgaans de gemeente, politie, woningcorporatie en een welzijnsorganisatie.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/buurtbemiddeling>

Community Organising

Doel: het mobiliseren en versterken van lokale gemeenschappen zodat zij hun gemeenschappelijk belang kunnen behartigen en verandering teweeg kunnen brengen.

Doelgroep: bewoners van wijken die een gezamenlijk probleem ervaren en samen aan een oplossing willen werken.

Omschrijving: het organiseren van gemeenschappen om hun belangen te verdedigen en verandering af te dwingen gebeurt door te luisteren naar de wijk, relaties op te bouwen en te versterken binnen de gemeenschap en verhalen in te zetten als bindmiddel. Ook moet er een sterk team en structuur neergezet worden en is het van belang om een strategie en leiderschap in de gemeenschap te ontwikkelen. Vervolgens moet er actie ondernomen worden, bijvoorbeeld in de vorm van petitie, protesten of andere vormen van collectieve actie.

Uitvoerders: bewoners, ondersteund door organisaties, gemeenten, bedrijven, etc.

Vorm: een verkenning.

Lees meer op: <https://www.lsabewoners.nl/community-organising/>

Eigen Kracht-conferentie

Doel: burgers zeggenschap en regie laten houden over hun leven, ook als ze problemen hebben.

Doelgroep: burgers van alle leeftijden die problemen of onderlinge conflicten hebben (dit kan zowel tussen individuen als tussen groepen zijn) of de gevolgen van een overtreding of misdrijf willen herstellen.

Omschrijving: de Eigen Kracht-conferentie is een activerings- en besluitvormingsproces waarbij burgers een conferentie aanvragen bij de Eigen Kracht Centrale. De conferentie verloopt in fasen en omvat informatie-uitwisseling, het delen van gedachten en gevoelens, en het maken van een plan. Deelnemers stellen zonder de aanwezigheid van professionals een eigen plan op. Dit zorgt voor maximaal draagvlak.

Uitvoerders: organisaties die onafhankelijk zijn van besluitvormende of hulpverlenende instellingen. Eigen Kracht Centrale is momenteel de enige onafhankelijke, uitvoerende organisatie van deze methode.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/eigen-kracht-conferentie>

Het vouchersysteem

Doel: het verbeteren van de sociale cohesie en leefbaarheid in de wijk door bewoners regie over hun eigen woon- en leefomgeving te geven.

Doelgroep: alle bewoners van een wijk.

Omschrijving: een voucher geeft bewoners de verantwoordelijkheid om wijkbudgetten te besteden aan initiatieven voor leefbaarheid en sociale cohesie in de wijk. De spelregels staan in een modelverordening die is goedgekeurd door de gemeenteraad, en een regiegroep van bewoners beoordeelt en kent vouchers toe. Bewoners voeren de initiatieven zelf uit en een klein deel van het budget is voor ondersteuning en uitvoeringskosten.

Uitvoerders: de gemeenten voert het systeem uit. De spelregels kunnen lokaal worden aangepast, waardoor er verschillende varianten van het vouchersysteem bestaan.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/vouchersysteem>

Moeder- en vadercentra

Doel: kwetsbare inwoners in aandachtwijken kunnen hun kwaliteiten en vaardigheden inzetten om structureel deel te nemen aan de samenleving.

Doelgroep: kwetsbare mannen en vrouwen die nauwelijks participeren in de samenleving, met of zonder kinderen.

Omschrijving: een moeder- of vadercentrum is een buurtvoorziening waarvoor bezoekers zelf verantwoordelijkheid dragen en die gericht is op de eigen kracht van de bezoekers. Ze kunnen in het centrum meehelpen, deelnemen, vrijwilligerswerk doen of coördinator worden.

Uitvoerders: een moeder- of vadercentrum kan onafhankelijk opereren of onderdeel zijn van een welzijnsorganisatie.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/moeder-vadercentra>

Right to challenge

Doel: het bieden van handvatten aan bewoners om zich te organiseren en taken van gemeenten over te nemen als zij denken dat ze het beter of anders kunnen doen.

Doelgroep: voor iedereen die mogelijkheden ziet om hun buurt te verbeteren en bereid is om daar actief aan bij te dragen.

Omschrijving: de aanpak bestaat uit vijf concrete stappen. Het begint met een idee van inwoners en vervolgens wordt het idee besproken in de buurt om draagvlak te creëren. De derde stap is bespreken van het plan met de gemeente om te kijken hoe het uitgevoerd kan worden. Met de vierde stap wordt er samengewerkt tussen de inwoners en de gemeente om het plan verder uit te werken en te implementeren. Tot slot wordt het plan uitgevoerd door de gemeente en inwoners.

Uitvoerders: een bewonersgroep in samenwerking met de gemeente.

Vorm: inspiratiegids.

Lees meer op: <https://www.isabewoners.nl/meebeslissen/inspiratiegids-right-to-challenge-voor-bewoners/>

Slagkracht in de wijk

Doel: het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken door middel van een integrale en domein overstijgende wijkaanpak.

Doelgroep: bewoners van kwetsbare wijken.

Omschrijving: dit praktijkhandboek biedt tools en inzichten om een brede wijkaanpak succesvol te starten, te ontwerpen, uit te voeren en te evalueren. Het bevat concrete tips, praktijkvoorbeelden en checklists voor een slagvaardige wijkaanpak.

Uitvoerders: gemeenten, maatschappelijke organisaties, ondernemers, wijkprofessionals en bewoners. Al deze actoren kunnen initiatiefnemer zijn.

Vorm: praktijkhandboek.

Lees meer op: <https://www.wijkwijzer.org/kennis/slagkracht-in-de-wijk/>

Thuis op Straat (TOS)

Doel: de straten en buurten weer in handen van bewoners geven en de leefomstandigheden verbeteren zodat kinderen zich kunnen ontwikkelen.

Doelgroep: de primaire doelgroep is kinderen en jongeren van 4 tot 20 jaar. De intermediaire doelgroep bestaat uit ouders, volwassenen, winkeliers en wijkpartners, omdat zij nodig zijn om de leefomstandigheden in de buurt te verbeteren.

Omschrijving: de aanpak wordt uitgevoerd in de buitenruimte, meestal op een plein in de buurt. Door middel van activiteiten, zoals sport- en spelactiviteiten of creatieve- en buurtactiviteiten, wordt ingezet op positief gedrag van de deelnemers en andere pleingebruikers. Naast activiteiten zet TOS ook in op andere interventies om het klimaat op een plein of in de buurt te verbeteren (zoals rondes door de wijken en het inzetten van jongeren uit de buurt als rolmodellen voor kinderen).

Uitvoerders: de aanpak wordt uitgevoerd door TOS-centraal of door een lokale welzijnsorganisatie via de franchise constructie.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/thuis-straat-tos>

Wijk en Psychiatrie

Doel: eenzaamheid van mensen met een psychische beperking terugdringen of voorkomen door het bevorderen van de maatschappelijke aansluiting in de wijk.

Doelgroep: de aanpak is primair bedoeld voor mensen met een psychische beperking, maar kan ook voor andere doelgroepen worden toegepast (zoals mensen met niet-aangeboren hersenletsel).

Omschrijving: de methode is gericht op twee sporen: 1) het opzetten van toegankelijke ontmoetingsplekken in de wijk en 2) het bevorderen van contact tussen de doelgroep en andere wijkbewoners.

Uitvoerders: de methode wordt uitgevoerd door een samenwerkend netwerk van welzijnsorganisaties, zorgorganisaties en vrijwilligersorganisaties.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/wijk-psychiatrie>

Wijktheater

Doel: het hoofddoel is het mogelijk maken van cultuurparticipatie voor groepen die zelden het reguliere theater bezoeken. Andere doelstellingen zijn het vergroten van het gevoel van eigenwaarde en erbij horen, het bevorderen van zelfredzaamheid en het bewerkstelligen van verandering van gedrag en opvattingen.

Doelgroep: de primaire doelgroep zijn mensen die amper deelnemen aan culturele activiteiten en achtergesteld zijn op maatschappelijk, sociaal of economisch gebied. De secundaire doelgroep omvat het overige publiek, afkomstig uit alle lagen van de bevolking.

Omschrijving: de aanpak wordt op lokaal niveau uitgevoerd, vaak in een wijk in Nederland. Wanneer in een bepaalde wijk een probleem wordt gesignaleerd, worden de bewoners door een regisseur benaderd om mee te doen aan het maken van een voorstelling. De verhalen van mensen uit de wijk vormen de basis van het theaterstuk.

Uitvoerders: de uitvoering ligt voornamelijk bij Stut Theater, dat samenwerkt met diverse organisaties. Door het handboek kan de methode ook toegepast worden door andere theatergezelschappen.

Vorm: methodebeschrijving.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/wijktheater>

7 bouwstenen voor het opstellen van een buurtagenda

Doel: deze handreiking is bedoeld om bewoners, wijkprofessionals en beleidsmakers te ondersteunen bij het opstellen van een buurtagenda. Het doel van een buurtagenda is het verbeteren van de buurt door de wensen en behoeften van alle betrokkenen in de buurt bijeen te brengen en te vertalen naar concrete en haalbare plannen en afspraken.

Doelgroep: bewoners, wijkprofessionals en beleidsmakers.

Omschrijving: de handreiking biedt inzicht in wat een buurtagenda is en waar deze aan moet voldoen om voldoende kwaliteit te hebben. Vervolgens worden de zeven bouwstenen uiteengezet die helpen bij het maken van een buurtagenda.

Uitvoerders: bewoners, gemeente, woningcorporaties, scholen, zorgorganisaties, ondernemers en andere relevante partijen.

Vorm: handreiking.

Lees meer op: <https://www.movisie.nl/publicatie/handreiking-hoe-maak-ik-buurtagenda>

Reflectie - belangrijke kenmerken

Ondanks dat de geselecteerde aanpakken sterk van elkaar verschillen, zien we een aantal terugkerende elementen. Dit zijn: 1) verbinding en sociale contacten in de buurt creëren, 2) krachten en talenten benutten, 3) problemen voorkomen en/of verminderen en 4) zeggenschap en eigenaarschap van de bewoners vergroten. Hoewel deze elementen in bijna alle aanpakken aanwezig zijn, hebben ze verschillende functies en zijn ze meer of minder zichtbaar.

Verbinding en sociale contacten in de buurt

Elkaar kennen is een belangrijk aspect van leefbare wijken. De ontmoeting tussen verschillende mensen staat in veel initiatieven centraal. Dit kan plaatsvinden rond een bepaald thema of op een bepaalde plek. Zo is 'Resto VanHarte' een laagdrempelige ontmoetingsplek voor mensen die sociaal geïsoleerd zijn. Het is een plek waar iedereen kan binnenlopen voor een kop koffie en een praatje, een gezamenlijke maaltijd of andere activiteiten. Dit zorgt ervoor dat mensen elkaar beter leren kennen, zich meer thuis voelen in de buurt en onderling vertrouwen opbouwen. Het ontmoeten van mensen die zich in dezelfde situatie bevinden of vergelijkbare problemen ervaren kan ook leiden tot meer wederzijdse steun en zorg. Een voorbeeld hiervan is de interventie 'Wijkacademie Opvoeden', waarbij ouders uit dezelfde wijk samenkomen. Door het delen van ervaringen ontwikkelen ze een ondersteunend netwerk en bedenken ze creatieve programma's die uitdagingen rondom opvoeding bespreekbaar maken.

Krachten en talenten benutten

Iedere wijk heeft unieke krachten en talenten: de geschiedenis van de wijk, bijzondere plekken, persoonlijke verhalen van de bewoners en hun talenten en/of vaardigheden. Succesvolle interventies en methoden weten deze optimaal te benutten. In de methode 'Wijktheater' werken wijkbewoners uit kwetsbare wijken samen aan een theaterproductie, die zij zelf opvoeren. De voorstelling is gebaseerd op persoonlijke verhalen van bewoners, wat bijdraagt aan een positief imago van de wijk en de trots van bewoners op hun buurt vergroot. Het delen van verhalen en herinneringen stimuleert contact tussen bewoners en versterkt de sociale cohesie, zoals ook gebeurt in de methode 'Buurtreminiscentie'. Daarnaast helpen de aanpakken bewoners om hun talenten en vaardigheden verder te ontwikkelen door deelname aan de activiteiten. Dit is te zien bij de interventie 'Citytrainers', waarbij inwoners die hun talenten willen inzetten en ontwikkelen worden getraind tot Citytrainers die sportieve en/of culturele activiteiten in hun buurt ontwikkelen en begeleiden. Op deze manier sluit het aanbod beter aan bij de behoeften van inwoners.

Problemen voorkomen en oplossen

De geselecteerde aanpakken dragen ook bij aan het voorkomen en oplossen van problemen in de wijk. Dit zijn problemen die betrekking hebben op bepaalde groepen in de wijk of bredere problemen waar bewoners in de wijk mee te maken hebben. Er zijn aanpakken die concreet gericht zijn op het voorkomen en/of aanpakken van een specifiek probleem of meerdere problemen. De interventie 'Futsal Chabbab' is bijvoorbeeld gericht op het voorkomen en terugdringen van vroegtijdig schooluitval en overlast op straat door jongeren. Er zijn ook aanpakken die niet expliciet gefocust zijn op het aanpakken van problemen in de wijk, maar uiteindelijk wel als resultaat kunnen hebben dat er problemen voorkomen of opgelost worden. 'Het vouchersysteem' is hier een voorbeeld van. Deze aanpak creëert een omgeving waarin bewoners zelf de middelen en verantwoordelijkheid krijgen om hun wijk te verbeteren. Dit kan er indirect toe leiden dat problemen opgelost worden doordat de aanpak sociale cohesie en het verbeteren van de leefbaarheid van de wijk teweegbrengt.

Zeggenschap en eigenaarschap

In veel van de aanpakken is terug te zien dat eigenaarschap en zeggenschap van bewoners in de wijk een centrale rol spelen. Het idee van eigenaarschap en zeggenschap van bewoners gaat over het versterken van de betrokkenheid en beslissingsbevoegdheid van buurtbewoners in het beheren en vormgeven van hun leefomgeving. 'Right to challenge' is een voorbeeld van een aanpak die eigenaarschap en zeggenschap van bewoners op het vlak van het beheren en vormgeven van de leefomgeving faciliteert. Bewoners krijgen door deze aanpak beslissingsbevoegdheid over de publieke diensten in de buurt, waardoor zij directe zeggenschap over de wijk krijgen. Een andere aanpak die de eigenaarschap en zeggenschap van bewoners in een wijk versterkt, is 'Community Organising'. De aanpak maakt zeggenschap en eigenaarschap van bewoners mogelijk doordat het handvatten biedt om een lokale gemeenschap te mobiliseren en versterken. Zo kan de gemeenschap hun gemeenschappelijk belang behartigen en verandering afdwingen.

Verantwoording

Een goede bron voor aanpakken met een methodische werkwijze zijn de databanken die verenigd zijn in het samenwerkingsverband Erkenning van interventies. Dit zijn databanken van Movisie, het Nederlands Jeugdinstituut, het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, het RIVM Centrum Gezond Leven, het Kenniscentrum Sport en Bewegen, Trimbos-instituut en Vilans. In deze databanken zijn methoden opgenomen die hun waarde in de praktijk hebben aangetoond⁴[3]. Elke methode is gedetailleerd beschreven in een interventiebeschrijving. Om aan de slag te gaan met de interventie bent u verwezen naar de achterliggende documenten, zoals een handboek, trainingsbroek of implementatieplan. In deze verkenning richten we ons echter niet alleen op deze interventies, maar ook op andere waardevolle aanpakken die gebaseerd zijn op algemene principes en globale stappen. Deze methoden bevinden zich niet in de databanken, hoewel sommige daar in het verleden wel in waren opgenomen. Voor deze werkzame aanpakken hebben we breder gezocht, vooral bij organisaties die betrokken zijn bij de WijkWijzer.

Wat is het verschil tussen de interventies die worden opgenomen in de databanken en de rest van de aanpakken? De interventies werden door een onafhankelijke commissie beoordeeld op hun kwaliteit: of ze coherent, overdraagbaar en gebaseerd op ervaringen zijn. Op het niveau *Goed Onderbouwd* moet de interventie aanvullend onderbouwd zijn met theorie en/of literatuur. Bij de erkenning *Effectief* moet bovendien de effectiviteit van de interventie aangetoond worden met onderzoeken.

⁴ Interventies die in deze databanken staan worden ontwikkeld in de praktijk en beoordeeld op basis van een aantal dezelfde criteria op drie niveaus: beoordeeld als Goed Beschreven of erkend als Goed Onderbouwd of Effectief. Beoordelingen en erkenningen zijn vijf jaar geldig. In dit overzicht nemen we ook interventies op die na deze periode niet opnieuw zijn voorgelegd of positief beoordeeld, maar als praktijkvoorbeelden in de databank staan.